

“(družboslovci) ne morejo napredovati, ne da bi teoretizirali in tako vsaj nekaj časa razmišljali filozofsko. In obratno: filozofi, bi dejal, si ne morejo lastiti posluha družboslovcev, če niso vedoželjni” (str. 9). Čeprav ima knjiga podnaslov Uvod, pa nas ne sme zavesti, da gre za enostavno uvodno branje. Zato menim, da bodo poleg strokovnjakov po njej segali predvsem študentje višjih letnikov, ki že imajo temeljno znanje svoje discipline. Upam, da bo slovenski prevod, ki je razen manjših spodrslijavev korekten in tekoč, spodbudil več dialoga med družboslovci in filozofi tudi pri nas.

Tomaž KRPIČ

Stephen P. Turner

Brains/Practice/Relativism: Social Theory After Cognitive Science

The University of Chicago Press, Chicago in London 2002, str. IX + 214, L 12.00 (ISBN: 0 226 81740 7)

Sociološka teorija, ki temelji na dognanjih sodobne kognitivne znanosti, je nedvomno eden od obetajočih novih pristopov k interpretaciji družbenih in kulturnih fenomenov, čeprav bi le težko rekli, da se staplja s prevladujočim tokom v družboslovni teoriji. Nema lokrat se zgodi, da tradicionalno usmerjeni sociologi nanjo gledajo z bolj varne razdalje. Celo kognitivni sociologi, od Aarona Cicourela pa tja do Eviatarja Y. Zerubavela, radi ohranijo nekoliko zadržan odnos do kognitivne znanosti, pri čemer trdijo, da kognitivna sociologija temelji na povsem drugačnih, celo izključujočih si epistemoloških osnovah. V jedru kognitivne sociologije tiči mehka varianta družbene konstrukcije realnosti, medtem ko se kognitivni znanstveniki radi opirajo bodisi na individualistični bodisi na univerzalistični značaj človeškega uma. Na sociologa, ki bi rad preučil in pa seveda tudi vključil dognanja, ki jih nemara lahko kognitivna znanost ponudi splošni sociološki teoriji in ne zgolj kognitivni sociologiji, tako

prežijo podobne nevarnosti, kakor na popotnika, ki bi se poskušal neopazno izmuzniti med Scilo in Karibdo. Stephen P. Turner je v *Brains/Practice/Relativism: Social Theory After Cognitive Science* v natanko takšnem položaju, knjiga pa predstavlja enega od prvih poskusov, da bi si kognitivna znanost utrla pot med globokimi epistemološkimi in teoretskimi prepadi, ki jih zgoraj omenjeni nasprotujoči si znanstveni paradigmi vsekakor predstavljata, v področje družbene teorije.

Knjigo sestavlja devet esejev, od katerih zgolj eden do sedaj še ni bil objavljen (poglavje 4: *Relativism as Explanation*). Knjigo lahko razumemo kot nadaljevanje Turnerjevih naporov iz preteklosti, ko je v svoji prejšnji knjigi *The Social Theory of Practices* med drugim že poskušal ovreči koncept abstraktnega mentalnega ozadja, skupnega vsem posameznikom v neki družbi, kulturi, skupnosti ali skupini. Turner se je v zadnji knjigi močno naslonil na kognitivno znanost, in sicer tako, da je sprejel, vendar zgolj kot predpostavko, o kateri posebej ne razpravlja, konekcionistični model, ki razlaga delovanje človeškega uma v obliki paralelne distribucije mentalnih procesov v posameznikovem centralnem živčnem sistemu. To je nujno, saj mu edinole tako uspe vztrajati pri trditvi, da je um vsakega posameznika nujno edinstvena kreacija njegove biografske situacije. Od tod do sklepa, da teorija o tistem delovanju pravil, ki iz ozadja zavesti prežijo na posameznika, ni več tista razlaga, na katero bi v bodoče še veljalo staviti pri interpretaciji družbenih in kulturnih fenomenov, razen morda na njeno kritično presojo. Turner raje izpostavlja velik pomen navidezno odvečnega ponavljanja sporočanja informacij v komunikacijski situaciji oziroma fenomena komunikacijske redundance. Hkrati pa upa, da mu bo na tak način uspelo odpreti pot do kritičnega ovrednotenja dela Johna R. Searla in njegove ideje konstrukcije družbene realnosti, čeprav kljub vsemu Turner deloma priznava določeno vrednost Searlovemu poskusu, da bi v družbeno teorijo vpeljal nekatera nova, dokaj radikalna razmišljanja. Glavni Turnerjev ugovor leti na Searlovo odločitev,

da ohrani predpostavko o delovanju pred-intencionalnih in ne-reprezentativnih potencialov iz posameznikovega ozadja, kar po njegovem mnenju Searlovo razlago neogibno vodi v neskončni regres, ki pa je vendarle nesmiselen, na nivoju ontološkega nemogoč, pač glede na dejanske biološke omejitve kapacitet posameznikovega centralnega živčnega sistema.

Glede na to pa kognitivne teoretike in tudi Turnerja močno zanima, kakšna je resnična narava medosebnih odnosov, ki omogoča takšno razumevanje posameznikovega delovanja notranjega, mentalnega sveta. Koncept empatije nam, po Turnerjevem mnenju, ne pomaga prav veliko, ko poskušamo razložiti fenomen prenašanja družbenih in kulturnih pomenov med posamezniki, kajti koncept empatije nujno temelji na vsaj minimalni stopnji skupnega znanja, ki je v posameznikih shranjeno v obliki verjetij, norm, vrednot in podobno. Lahko bi rekli, da Turner hkrati tudi ni posebej navdušen nad zmožnostmi, ki jih nudi proces učenja, to je takrat, kadar pride med posamezniki do izmenjave kulturnih in družbenih pomenov, najlepše pa se njegov zadržan odnos kaže v naslednjem citatu iz njegove knjige: 'Tisto, za kar pri razumevanju drugih posameznikov edinole gre, je sposobnost interakcije, (...), da lahko zavzamemo držo drugih v obliki ustreznih stereotipov' (str. 68). In kar pričakovali bi lahko, da bo Turner v tem oziru pritegnil v razpravo problem relativizma. Bralca opozarja na meje družbene konstrukcije realnosti s tem, da prisega na trdo verzijo relativizma, ki temelji na principu neprestanega spreminjanja kulturnih in družbenih fenomenov, s posebnim oziranjem na njihovo naključno naravo.

V predstavljenih devetih esejih nas Turner vodi od enega argumenta do drugega z racionalno ter analitično kirurško natančnostjo, značilno za njegove razprave, tako da zlahka prepoznamo delo visoke kakovosti. Ne glede na to pa lahko bralec od časa do časa utemeljeno dobi občutek, da so nekatere trditve že bile razgrnjene na nekem drugem mestu v knjigi, le da na nekoliko drugačen način, kar je posledica dejstva, da gre za zbrane eseje z vseh kon-

cev in krajev, tako da tega Turnerju pravzaprav niti ne smemo vzeti za slabo. Ravno obratno. Kar nas moti pa je nekaj drugega. Turner v knjigi popolnoma ignorira tiste sociološke mislece, ki zagovarjajo in razvijajo kognitivno sociologijo, utemeljeno na paradigmi družbene konstrukcije realnosti. Citirajoč predvsem Webra, Meada, Tardeja, Hobhousea in Hägerströma proti Parsonsu in Durkheimu, Turner na žalost pozablja na na delo Eviatarja Y. Zerubavela, Karen A. Cerulo in nekaterih drugih kognitivnih sociologov, zbranih v centru za kognitivno sociologijo Rutgers, The State University of New Jersey. Resda se njihov pristop bistveno razlikuje od Turnerjevega, pa vendarle ne dvomimo, da bi bralec znal ceniti Turnerjeve komentarje, ne glede na to, kako uničujoči bi za zgoraj naštetih avtorje utegnili biti.

Alenka ŠVAB

Mateja Sedmak

Kri in kultura: etnično mešane zakonske zveze v slovenski Istri.

Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, Znanstveno-raziskovalno središče RS, Koper 2002, str. 403, 4.000,00 SIT, (ISBN 961-6033-38-7).

Obsežna monografija sociologinje Mateje Sedmak obravnava izredno zanimivo in pri nas do sedaj precej neraziskano temo o narodnostno mešanih zakonskih zvezah. Knjiga je rezultat avtoričinega večletnega ukvarjanja s predstavljenimi temo. Avtorica se je lotila proučevanja področja, ki stoji z eno nogo v sociologiji družine in z drugo v etničnih študijah, čeprav je jasno, da so prav etnični odnosi v tem kontekstu v ospredju obravnave oziroma so postavljeni v kontekst zasebnosti.

Knjigo sestavljajo trije sklopi. Prvi (teoretski) in drugi (empirični) del monografije predstavlja predelana doktorska disertacija, v tretjem delu pa monografijo dopolnjujejo